

გეოეკონომიკური ფაქტორების როლი საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში

შოთა ვეშაპიძე

ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
shota.veshapidze@tsu.ge

რამაზ ოთინაშვილი

ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
r.otinashvili@gtu.ge

ანოტაცია. წინამდებარე ნაშრომი იკვლევს გეოეკონომიკური ფაქტორების როლს საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში გეოპოლიტიკური ფრაგმენტაციის პირობებში, როდესაც გლობალური ეკონომიკური სისტემა ხასიათდება მიწოდების ჯაჭვების გადანაწილებით, რეგიონული ეკონომიკური ბლოკების გაძლიერებითა და ეკონომიკური კონკურენციის ინტენსიფიკაციით. კვლევის მიზანია გაანალიზოს, თუ როგორ შეიძლება გეოეკონომიკა იქცეს მცირე სახელმწიფოსთვის სტრატეგიულ ინსტრუმენტად ეროვნული მდგრადობისა და უსაფრთხოების სისტემური გაძლიერებისთვის. ნაშრომში გამოყენებულია სისტემური, შედარებითი და ინსტიტუციური ანალიზის მეთოდები, აგრეთვე გეოეკონომიკური და სტრატეგიული მიდგომები, რაც საშუალებას იძლევა შეფასდეს ეკონომიკური პროცესებისა და გეოპოლიტიკური ტრანსფორმაციების ურთიერთკავშირი. თეორიული ჩარჩო ეფუძნება საერთაშორისო პოლიტეკონომიის კლასიკურ ავტორებს, რომლებიც ხაზს უსვამენ ეკონომიკური ძალის მზარდ მნიშვნელობას საერთაშორისო ურთიერთობებში. კვლევის შედეგები აჩვენებს, რომ საქართველოს გეოეკონომიკური პოზიცია, როგორც ევროპისა და აზიის დამაკავშირებელი სატრანზიტო სივრცე, ქმნის მნიშვნელოვან სტრატეგიულ შესაძლებლობებს. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ქვეყნის მონაწილეობა „შუა დერეფანში“, შავი ზღვის პორტების განვითარება და სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის ინტეგრაცია გლობალურ ლოგისტიკურ ქსელებში. ამასთან, საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესება, ეკონომიკის დივერსიფიკაცია და ადამიანური კაპიტალის განვითარება განიხილება როგორც ეროვნული უსაფრთხოების განმტკიცების ძირითადი მექანიზმები.

ნაშრომი ასკვნის, რომ გეოპოლიტიკური ფრაგმენტაციის პირობებში ეკონომიკური უსაფრთხოება და გეოეკონომიკური პოლიტიკა წარმოადგენს საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების სისტემის განუყოფელ კომპონენტს. ეკონომიკური ზრდა, საერთაშორისო ღირებულებათა ჯაჭვებში ინტეგრაცია და ინფრასტრუქტურული განვითარება ქმნის სახელმწიფოს მდგრადობის საფუძველს და ამცირებს საგარეო შოკებისადმი მოწყვლადობას. ამრიგად, გეოეკონომიკა განიხილება როგორც თანამედროვე მცირე სახელმწიფოს უსაფრთხოების სტრატეგიული მოდელის ცენტრალური ელემენტი.

საკვანძო სიტყვები: გეოეკონომიკა; ეროვნული უსაფრთხოება; საქართველო; გეოპოლიტიკური ფრაგმენტაცია; შუა დერეფანი; გლობალური ღირებულებათა ჯაჭვები.

1. შესავალი

თანამედროვე მსოფლიო ეკონომიკის განვითარების ეტაპი ხასიათდება გლობალიზაციის ტრანსფორმაციით ფრაგმენტირებულ მსოფლიო წესრიგში, სადაც მზარდი მნიშვნელობა ენიჭება რეგიონულ ეკონომიკურ ბლოკებს, სტრატეგიულ ალიანსებსა და ლოგისტიკურ კოალიციებს. თუ XX საუკუნის ბოლო და XXI საუკუნის დასაწყისში გლობალიზაცია განიხილებოდა როგორც ერთიანი ეკონომიკური ინტეგრაციის პროცესი, ბოლო ათწლეულში აშკარა გახდა მისი „რეგიონალიზაციის“ და „ფრაგმენტაციის“ ტენდენცია.

გლობალური ეკონომიკის თანამედროვე ტრანსფორმაცია მოიცავს რამდენიმე ერთმანეთთან მჭიდროდ დაკავშირებულ სტრუქტურულ პროცესს (Porter, 1985; Gereffi, 1994; Lambert et al., 1998; Mentzer et al., 2001; Gereffi et al., 2005; Glushchenko, 2015; Christopher, 2016; Chopra & Meindl, 2019; Papava, 2001, 2017, 2019, 2021, 2022d, 2023, 2025; Papava & Bedianashvili, 2024; Babich et al., 2020):

ა) გლობალური მიწოდების ჯაჭვების რეორგანიზაცია, მათი დივერსიფიკაცია და რისკების მართვის ახალი მოდელების დანერგვა;

ბ) ეკონომიკური სანქციების, როგორც გეოეკონომიკური ზემოქმედების ინსტრუმენტის, ინტენსიფიკაცია და ინსტიტუციონალიზაცია;

გ) სატრანსპორტო-ლოგისტიკური და ენერგეტიკული დერეფნების გარშემო გეოპოლიტიკური კონკურენციის გაძლიერება;

დ) ტექნოლოგიური ბლოკების ფორმირება და ციფრული ეკონომიკის მზარდი სეგმენტაცია, რაც გლობალური ციფრული სივრცის ერთიანობის შემცირების ტენდენციას აძლიერებს.

მსოფლიო ბანკის (World Bank — WB) და საერთაშორისო სავალუტო ფონდის (IMF — International Monetary Fund) შეფასებებით, გლობალური ვაჭრობის ზრდის ტემპი ბოლო წლებში ჩამორჩება მსოფლიო მშპ-ის ზრდას, რაც მიუთითებს ეკონომიკური ინტეგრაციის შენელებაზე და ფრაგმენტაციის გაძლიერებაზე. ამ პირობებში ეროვნული უსაფრთხოების ტრადიციული პარადიგმა, რომელიც ძირითადად სამხედრო-პოლიტიკურ ინსტრუმენტებზე იყო ორიენტირებული, აღარ არის საკმარისი. მცირე სახელმწიფოებისთვის, განსაკუთრებით საქართველოსთვის, იზრდება გეოეკონომიკური სტრატეგიის მნიშვნელობა, რომელიც ეკონომიკურ რესურსებსა და ინფრასტრუქტურას განიხილავს როგორც უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ინსტრუმენტს.

ძირითადი ტექსტი

გეოეკონომიკა წარმოადგენს ინტერდისციპლინურ მიმართულებას, რომელიც აერთიანებს საერთაშორისო პოლიტიკონომიას, სტრატეგიულ კვლევებსა და ეკონომიკურ გეოგრაფიას. მისი მიზანია ეკონომიკური ძალაუფლებისა და გეოპოლიტიკური გავლენის ურთიერთკავშირის ანალიზი.

კვლევის თეორიული ჩარჩო ეფუძნება იმ ავტორთა ნაშრომებს, რომლებმაც მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანეს საერთაშორისო პოლიტიკური ეკონომიკისა და ეკონომიკური ძალაუფლების შესწავლაში. მათ შორისაა სიუზან სტრეინჯი, რომელმაც შეიმუშავა „სტრუქტურული ძალაუფლების“ კონცეფცია და ეკონომიკური სტრუქტურები

ძალაუფლების ერთ-ერთ მთავარ წყაროდ განიხილა. რობერტ გილპინი ყურადღებას ამახვილებს სახელმწიფოსა და ბაზარს შორის ურთიერთქმედებაზე საერთაშორისო სისტემის ფარგლებში. ჯოზეფ ნაის თეორიები აერთიანებს „რბილი ძალის“ კონცეფციასა და ურთიერთდამოკიდებულების იდეას, რაც საერთაშორისო ურთიერთობებში გავლენის არაძალადობრივი ფორმების მნიშვნელობას უსვამს ხაზს. მაიკლ პორტერის ნაშრომები კი ეფუძნება კონკურენტული უპირატესობის ეკონომიკურ მოდელს, რომელიც სახელმწიფოებისა და კომპანიების კონკურენტუნარიანობის განმსაზღვრელ ფაქტორებს განმარტავს.

თანამედროვე გეოეკონომიკის კვლევის ძირითადი მიმართულებები მოიცავს გლობალური ღირებულებათა ჯაჭვების ფუნქციონირების ანალიზს, რომელთა მნიშვნელობაც საერთაშორისო ვაჭრობაში განსაკუთრებულად მაღალია. თანამედროვე საერთაშორისო ვაჭრობა უმეტესწილად გლობალური ღირებულების ჯაჭვების (GVCs) მეშვეობით ხორციელდება. ვაჭრობა აღიარებულია, როგორც **2030 წლის დღის წესრიგის** განხორციელების მნიშვნელოვანი ფაქტორი. იგი განიხილება, როგორც მდგრადი განვითარების ხელშეწყობის ერთ-ერთი მთავარი პოლიტიკის ინსტრუმენტი.

მსოფლიოში წარმოებული და გაყიდული საქონლისა და მომსახურების დიდი ნაწილი ერთ ქვეყანაში მთლიანად არ იქმნება — მისი წარმოების სხვადასხვა ეტაპი რამდენიმე ქვეყანაშია გადანაწილებული და ეს პროცესი დაკავშირებულია გლობალურ ღირებულების ჯაჭვებთან (Global Value Chains – GVCs). UNCTAD-ის მონაცემებით, გლობალური ღირებულების ჯაჭვების მეშვეობით ყოველწლიურად დაახლოებით 8 ტრილიონი აშშ დოლარის ღირებულების მსოფლიო ვაჭრობა ხორციელდება, რაც მსოფლიო ვაჭრობის საერთო მოცულობის თითქმის 70%-ს შეადგენს (Fernandez de Cordoba et al., 2021).

გეოეკონომიკური თვალსაზრისით, ასევე მნიშვნელოვანია ტრანსნაციონალური კორპორაციების როლის შეფასება, რადგან მათი ეკონომიკური ბრუნვა რიგ შემთხვევებში ცალკეული სახელმწიფოების მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ) მოცულობასაც კი აღემატება. გეოეკონომიკური ანალიზის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მიმართულებას წარმოადგენს რეგიონული ეკონომიკური გაერთიანებების, მათ შორის, ევროკავშირის (EU), ევრაზიული ეკონომიკური კავშირის (EAEU) და სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის ქვეყნების ასოციაციის (ASEAN) საქმიანობისა და მათი გავლენის შესწავლა. ამასთანავე, განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა სახელმწიფოების კონკურენტული უპირატესობების შეფასებას ტექნოლოგიური განვითარების დონის, ინოვაციური პოტენციალისა და ეკონომიკური კონკურენტუნარიანობის კრილში.

შესაბამისად, გეოეკონომიკა შეიძლება განვიხილოთ, როგორც თანამედროვე საერთაშორისო სისტემის ანალიზის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი თეორიული და პრაქტიკული ჩარჩო, რომელიც ეკონომიკურ და პოლიტიკურ პროცესებს ურთიერთდაკავშირებულ და ურთიერთგანმსაზღვრელ მოვლენებად აღიქვამს.

საქართველოს გეოგრაფიული მდებარეობა ევროპისა და აზიის დამაკავშირებელ სივრცეში ქვეყანას მნიშვნელოვან გეოეკონომიკურ უპირატესობას ანიჭებს. აღნიშნული გარემოება განაპირობებს მის აქტიურ მონაწილეობას საერთაშორისო სატრანზიტო და ლოგისტიკურ ქსელებში, რაც ქვეყნის რეგიონულ და გლობალურ ეკონომიკურ ფუნქციას კიდევ უფრო აძლიერებს.

მსოფლიო ბანკის შეფასებების მიხედვით, საქართველო გამოირჩევა ეკონომიკის ღიაობის მაღალი ხარისხით. ამასთან, საგარეო ვაჭრობის წილი ქვეყნის მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ) სტრუქტურაში მსოფლიო საშუალო მაჩვენებელს აღემატება, რაც მიუთითებს საქართველოს ეკონომიკის მნიშვნელოვან ინტეგრაციაზე საერთაშორისო ბაზრებთან და მის მაღალ დამოკიდებულებაზე გარე ეკონომიკურ პროცესებსა და სავაჭრო ურთიერთობებზე.

საქართველოს გეოეკონომიკური პოტენციალი რამდენიმე მნიშვნელოვან მიმართულებას ეფუძნება. ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორია ქვეყნის მონაწილეობა „შუა დერეფანში“ (Middle Corridor), რომელიც წარმოადგენს ჩინეთის, ცენტრალური აზიის, კასპიის რეგიონისა და ევროპის დამაკავშირებელ მნიშვნელოვან სატრანზიტო მარშრუტს. ამასთანავე, განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება შავი ზღვის საპორტო ინფრასტრუქტურის, კერძოდ, ფოთისა და ბათუმის პორტების განვითარებასა და მათ ინტეგრაციას საერთაშორისო სატრანსპორტო-ლოგისტიკურ ქსელებში. საქართველოს გეოეკონომიკურ როლს ასევე აძლიერებს თანამედროვე სარკინიგზო და საავტომობილო ინფრასტრუქტურა, რომელიც კავკასიისა და კასპიის რეგიონებს ევროპულ ბაზრებთან აკავშირებს. ქვეყნის კონკურენტულ უპირატესობას განაპირობებს ლიბერალური სავაჭრო პოლიტიკა და თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმებები ევროკავშირთან, ჩინეთთან და ევროპის თავისუფალი ვაჭრობის ასოციაციის (EFTA) წევრ სახელმწიფოებთან.

გლობალური მიწოდების ჯაჭვების დივერსიფიკაციის ფონზე სატრანზიტო ფუნქციის მქონე სახელმწიფოების მნიშვნელობა კიდევ უფრო იზრდება. საქართველოს გეოგრაფიული მდებარეობა, შავი ზღვის გასასვლელი და საპორტო ინფრასტრუქტურის განვითარების პოტენციალი ქვეყნის კონკურენტულ უპირატესობას განსაზღვრავს და აძლიერებს მის როლს, როგორც რეგიონული სატრანზიტო ჰაბისა. გაერთიანებული ერების ვაჭრობისა და განვითარების კონფერენციის (UNCTAD) შეფასებით, საზღვაო ტრანსპორტზე მოდის მსოფლიო საქონლით ვაჭრობის 80%-ზე მეტი მოცულობით და 70%-ზე მეტი ღირებულებით, რაც ადასტურებს საზღვაო სატრანსპორტო-ლოგისტიკური ქსელების გადამწყვეტ მნიშვნელობას საერთაშორისო ვაჭრობისა და გლობალური მიწოდების ჯაჭვების ფუნქციონირებისთვის (United Nations Conference on Trade and Development [UNCTAD], 2023).

თანამედროვე პირობებში ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია აღარ შემოიფარგლება მხოლოდ სამხედრო ასპექტებით და მოიცავს ეკონომიკურ, ენერგეტიკულ, ტექნოლოგიურ, საინფორმაციო და სხვა მნიშვნელოვან მიმართულებებს. ამგვარი მრავალგანზომილებიანი მიდგომა სახელმწიფოს უსაფრთხოებას განიხილავს, როგორც სხვადასხვა სფეროს ურთიერთდაკავშირებული ფაქტორების ერთობლიობას.

გეოეკონომიკური პერსპექტივიდან, ეროვნული უსაფრთხოების განმტკიცებას რამდენიმე ძირითადი პრინციპი განაპირობებს. ეკონომიკური განვითარების მაღალი ტემპი ხელს უწყობს სახელმწიფო ინსტიტუტების მდგრადობის გაძლიერებას და ამცირებს შიდა არასტაბილურობის რისკებს. საგარეო ეკონომიკური კავშირების დივერსიფიკაცია ამცირებს ერთ კონკრეტულ ბაზარზე ან პარტნიორზე დამოკიდებულებას, ხოლო გლობალურ ღირებულებათა ჯაჭვებში ინტეგრაცია ზრდის ეკონომიკის მდგრადობას, კონკურენტუნარიანობასა და ტექნოლოგიური ცოდნის გავრცელების შესაძლებლობებს. ამასთანავე, სატრანსპორტო და სხვა სტრატეგიული ინფრასტრუქტურის განვითარება

სახელმწიფოს გეოსტრატეგიულ ფუნქციასა და საერთაშორისო მნიშვნელობას კიდევ უფრო აძლიერებს.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის (IMF) შეფასებით, მცირე და ღია ეკონომიკის მქონე სახელმწიფოები შედარებით მეტად ექვემდებარებიან გარე ეკონომიკურ შოკებს, თუმცა ეკონომიკური დივერსიფიკაციისა და ძლიერი ინსტიტუტების არსებობის პირობებში მათ გაცილებით უკეთ შეუძლიათ ახალ გარემოებებთან ადაპტაცია და ეკონომიკური მდგრადობის შენარჩუნება. შესაბამისად, თანამედროვე საერთაშორისო გარემოში ეკონომიკური პოლიტიკა სულ უფრო მეტად განიხილება, როგორც ეროვნული უსაფრთხოების ერთ-ერთი ფუნდამენტური და სტრუქტურული კომპონენტი (International Monetary Fund).

ცხრილი 1. საქართველოს გეოეკონომიკური ფაქტორების გავლენა ეროვნულ უსაფრთხოებაზე

ფაქტორი	ეკონომიკური ეფექტი	უსაფრთხოების ეფექტი
შუა დერეფანი (Middle Corridor)	სატრანზიტო შემოსავლები	სტრატეგიული მნიშვნელობის ზრდა
შავი ზღვის პორტები	ვაჭრობის გაფართოება	ენერგოუსაფრთხოება
პუი (FDI)	კაპიტალის ზრდა	ეკონომიკური მდგრადობა
გლობალური ღირებულების ჯაჭვები (GVC)	ექსპორტის ზრდა	საგარეო შოკების შემცირება
ადამიანური კაპიტალი	პროდუქტიულობა	გრძელვადიანი მდგრადობა

წყარო: შედგენილია ავტორთა მიერ.

ცხრილი 1 ასახავს საქართველოს გეოეკონომიკური განვითარების ძირითად ფაქტორებს, მათ ეკონომიკურ შედეგებსა და ეროვნული უსაფრთხოების სისტემაზე მათ გავლენას. ანალიზი აჩვენებს, რომ თანამედროვე საერთაშორისო გარემოში ეკონომიკური განვითარება და ეროვნული უსაფრთხოება მჭიდროდ არის ურთიერთდაკავშირებული, ხოლო გეოეკონომიკური ინსტრუმენტები სახელმწიფოს უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მნიშვნელოვან მექანიზმად ყალიბდება.

საქართველოსთვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს „შუა დერეფნის“ განვითარებას, რომელიც ზრდის ქვეყნის სატრანზიტო პოტენციალს და აძლიერებს მის სტრატეგიულ როლს ევროპისა და აზიის დამაკავშირებელ სივრცეში. ამავე დროს, შავი ზღვის პორტების განვითარება ხელს უწყობს საგარეო ვაჭრობის გაფართოებას, ლოგისტიკური სისტემის გაუმჯობესებასა და ენერგეტიკული უსაფრთხოების განმტკიცებას.

ქვეყნის ეკონომიკურ მდგრადობას მნიშვნელოვნად აძლიერებს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა და გლობალურ ღირებულებათა ჯაჭვებში ინტეგრაცია, რაც ზრდის ტექნოლოგიური განვითარების, ექსპორტისა და კონკურენტუნარიანობის შესაძლებლობებს. არანაკლებ მნიშვნელოვანია ადამიანური კაპიტალის განვითარება, რადგან განათლება, პროფესიული უნარები და ინოვაციური პოტენციალი თანამედროვე

გეოეკონომიკურ გარემოში ეროვნული უსაფრთხოების ერთ-ერთ სტრატეგიულ რესურსად მიიჩნევა.

ამრიგად, ცხრილის ანალიზი ადასტურებს, რომ საქართველოს უსაფრთხოების გაძლიერება ეფუძნება არა მხოლოდ სამხედრო შესაძლებლობებს, არამედ ეკონომიკური, საინვესტიციო, ინფრასტრუქტურული და ადამიანური რესურსების ეფექტიან გამოყენებას. აღნიშნული საკითხების შეფასების მიზნით, შემდეგ ეტაპზე წარმოდგენილია საქართველოს გეოეკონომიკური SWOT-ანალიზი, რომელიც ქვეყნის ძლიერ და სუსტ მხარეებს, ასევე განვითარების შესაძლებლობებსა და არსებულ საფრთხეებს აერთიანებს (ცხრილი 2).

ცხრილი 2. საქართველოს გეოეკონომიკის SWOT ანალიზი

ძლიერი მხარეები	სუსტი მხარეები
მდებარეობა	მცირე ბაზარი
DCFTA	ენერგოდამოკიდებულება
შუა დერეფანი	მცირე ინდუსტრია
შესაძლებლობები	საფრთხეები
მიწოდების ჯაჭვის რელოკაცია	რეგიონული ომები
პუი	სანქციები
ევროინტეგრაცია	კონკურენტი დერეფნები

წყარო: შედგენილია ავტორთა მიერ.

საქართველოს გეოეკონომიკური ძლიერი მხარეებიდან უმთავრესია მისი სტრატეგიული მდებარეობა ევროპისა და აზიის დამაკავშირებელ სივრცეში, რაც ზრდის ქვეყნის სატრანზიტო მნიშვნელობას. ასევე მნიშვნელოვან უპირატესობას წარმოადგენს DCFTA, რომელიც ხელს უწყობს ევროკავშირის ბაზარზე წვდომას, ექსპორტის განვითარებასა და ეკონომიკურ ინტეგრაციას. დამატებით, „შუა დერეფანი“ აძლიერებს საქართველოს როლს საერთაშორისო ლოგისტიკურ ქსელებში.

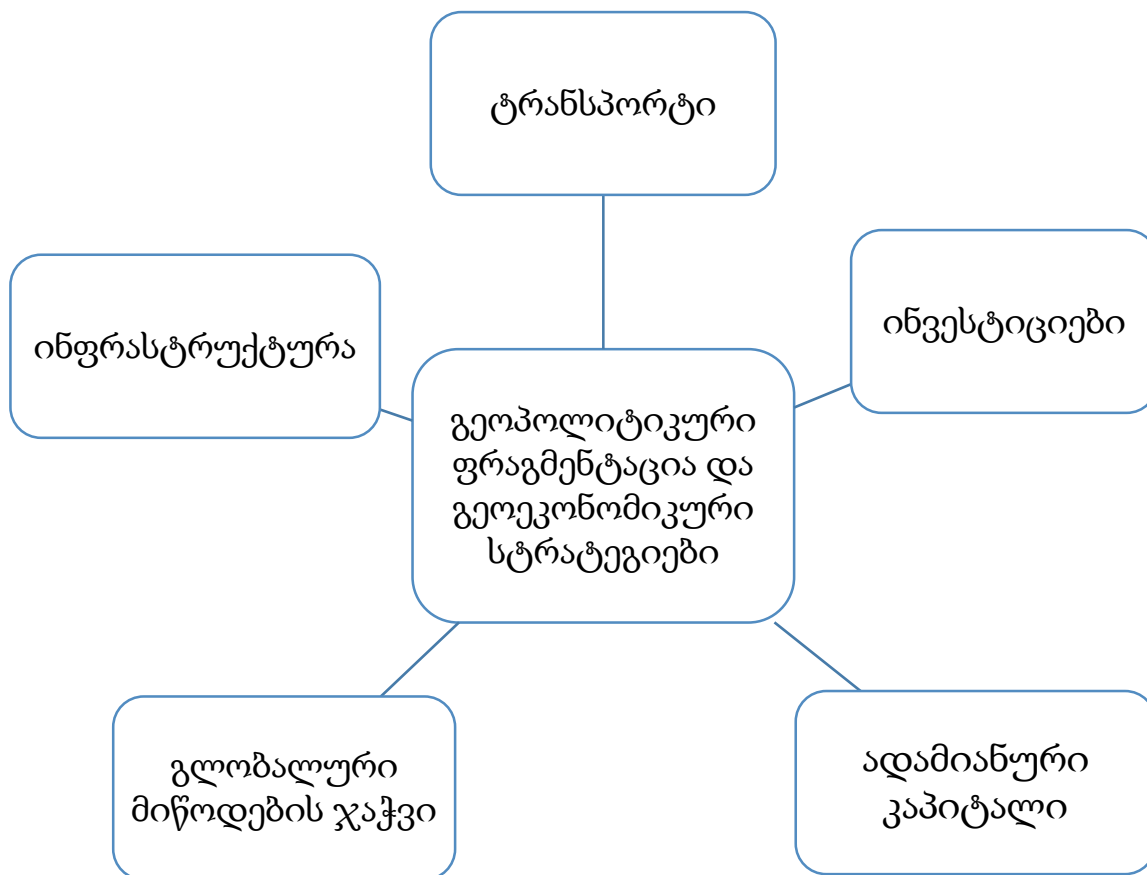
საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სუსტ მხარეებად გამოიკვეთება შიდა ბაზრის შედარებით მცირე მოცულობა, საგარეო ვაჭრობაზე მაღალი დამოკიდებულება, რეგიონული გეოპოლიტიკური არასტაბილურობა, საერთაშორისო სატრანსპორტო მარშრუტებს შორის მზარდი კონკურენცია და ტექნოლოგიური თუ ინდუსტრიული განვითარების დაჩქარების აუცილებლობა. 2025 წლის მონაცემებით, საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტი (მშპ) 38,1 მილიარდ აშშ დოლარს შეადგენს, რაც ქვეყნის შიდა ბაზრის შედარებით შეზღუდულ მოცულობაზე მიუთითებს (წყარო: <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/23/mtliani-shida-produkti-mshp>). ამასთან, საგარეო ვაჭრობის უარყოფითი სალდო მნიშვნელოვან სტრუქტურულ გამოწვევად რჩება: 2024 წელს მან 10 მილიარდ აშშ დოლარს გადააჭარბა, ხოლო 2025 წლის წინასწარი მონაცემებით 11 მილიარდ აშშ დოლარს აღემატება (წყარო: <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/765/sakonlit-sagareo-vachroba>). მცირე შიდა ბაზარი, ენერგეტიკული დამოკიდებულება და ინდუსტრიული სექტორის შედარებით დაბალი განვითარება, ზღუდავს ეკონომიკური ზრდის შესაძლებლობებს. ამასთან,

გლობალური მიწოდების ჯაჭვების ცვლილებები, უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა და ევროინტეგრაციის გადრმავება საქართველოსთვის მნიშვნელოვან შესაძლებლობებს ქმნის.

ძირითად საფრთხეებს წარმოადგენს რეგიონული არასტაბილურობა, გარე ეკონომიკური ზეწოლა და კონკურენტული სატრანსპორტო დერეფნების განვითარება. შესაბამისად, საქართველოს გეოეკონომიკური პოტენციალის ეფექტიანი გამოყენება დამოკიდებულია სტაბილურ სახელმწიფო პოლიტიკაზე, ინფრასტრუქტურის განვითარებასა და ინსტიტუციურ გაძლიერებაზე.

დიაგრამა 1 წარმოადგენს კვლევის კონცეპტუალურ მოდელს, რომელიც ასახავს ურთიერთკავშირს გეოპოლიტიკურ გარემოსა და საქართველოს გეოეკონომიკური განვითარების ძირითად მიმართულებებს შორის გეოეკონომიკური ფრაგმენტაციის პირობებში.

დიაგრამა 1. გეოეკონომიკური ფრაგმენტაცია და გეოეკონომიკური სტრატეგიები

წყარო: აგებულია ავტორთა მიერ.

დიაგრამა 1-ის კონცეპტუალური საფუძველი არის გეოპოლიტიკური ფრაგმენტაცია, რომელიც მოიცავს საერთაშორისო სისტემის დაყოფას, ეკონომიკური ბლოკების გაძლიერებას, მიწოდების ჯაჭვების ცვლილებასა და კონკურენციის ზრდას. აღნიშნული პროცესები ზრდის ეკონომიკური ინსტრუმენტების მნიშვნელობას ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფის პროცესში.

დიაგრამაში გამოყოფილია ხუთი ძირითადი გეოეკონომიკური მიმართულება: ტრანსპორტი და ლოგისტიკა, რომელიც აძლიერებს საქართველოს სატრანზიტო როლს; ინვესტიციები, რომლებიც ხელს უწყობს ტექნოლოგიურ განვითარებასა და ეკონომიკურ

მოდერნიზაციას; ადამიანური კაპიტალი, რომელიც ქმნის ინოვაციური განვითარების საფუძველს; გლობალურ ღირებულებათა ჯაჭვებში ინტეგრაცია, რაც ზრდის ექსპორტსა და ეკონომიკურ მდგრადობას; და ინფრასტრუქტურა, რომელიც უზრუნველყოფს ქვეყნის ეკონომიკურ აქტივობასა და გეოსტრატეგიულ ფუნქციას.

დიაგრამის ანალიზი აჩვენებს, რომ აღნიშნული კომპონენტები ურთიერთდაკავშირებულია და ერთიან გეოეკონომიკურ სისტემას ქმნის. მათი ეფექტიანი განვითარება ზრდის ქვეყნის კონკურენტუნარიანობას, აძლიერებს ეკონომიკურ მდგრადობას და ხელს უწყობს ეროვნული უსაფრთხოების განმტკიცებას. ამასთან, გლობალური ეკონომიკური ფრაგმენტაცია საქართველოსთვის ერთდროულად წარმოადგენს როგორც გამოწვევას, ისე ახალ შესაძლებლობას.

საქართველოს გეოეკონომიკური განვითარების ძირითად გამოწვევებად განიხილება მცირე შიდა ბაზარი, საგარეო ვაჭრობაზე მაღალი დამოკიდებულება, რეგიონული გეოპოლიტიკური არასტაბილურობა, სატრანსპორტო დერეფნებს შორის მზარდი კონკურენცია და ტექნოლოგიური თუ ინდუსტრიული განვითარების საჭიროება.

ამავდროულად, ქვეყანას გააჩნია მნიშვნელოვანი შესაძლებლობები, მათ შორის „შუა დერეფანში“ (Middle Corridor) სატრანზიტო როლის გაძლიერება, ალტერნატიული ლოგისტიკური მარშრუტების განვითარება, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ზრდა (UNCTAD-ის მონაცემებით, რეგიონში FDI ნაკადების ზრდის ტენდენცია შეინიშნება), ციფრული ეკონომიკის გაფართოება და ევროკავშირის ბაზართან ინტეგრაციის გაღრმავება DCFTA-ის ფარგლებში (Deep and Comprehensive Free Trade Area).

გეოეკონომიკური მექანიზმები ეროვნული უსაფრთხოების გასაძლიერებლად რამდენიმე ძირითად მიმართულებას მოიცავს. მათ შორის მნიშვნელოვანია სატრანსპორტო-ლოგისტიკური ინფრასტრუქტურის განვითარება, რადგან პორტების, რკინიგზისა და საავტომობილო ქსელების მოდერნიზაცია ზრდის საქართველოს სტრატეგიულ მნიშვნელობას, განსაკუთრებით „შუა დერეფნის“ (Middle Corridor) ფარგლებში.

მნიშვნელოვან ფაქტორად რჩება საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესება, რაც მოითხოვს სამართლებრივ სტაბილურობას, ინვესტორთა უფლებების დაცვასა და ინსტიტუციურ გამჭვირვალობას. ასევე, ეკონომიკის დივერსიფიკაცია ამცირებს ცალკეულ სექტორებზე დამოკიდებულებას და ზრდის ქვეყნის მდგრადობას გარე შოკების მიმართ. გლობალურ ღირებულებათა ჯაჭვებში ინტეგრაცია ხელს უწყობს ტექნოლოგიური ცოდნის გავრცელებას, ექსპორტის ზრდასა და საერთაშორისო კონკურენტუნარიანობის გაძლიერებას. ამასთანავე, ადამიანური კაპიტალის განვითარება, განათლებისა და ტექნოლოგიური უნარების გაუმჯობესება, წარმოადგენს გრძელვადიანი ეკონომიკური განვითარების მნიშვნელოვან საფუძველს (World Bank Human Capital Index).

ამრიგად, მცირე სახელმწიფოებისთვის გეოეკონომიკური სტრატეგია წარმოადგენს არა მხოლოდ ეკონომიკური ზრდის, არამედ ეროვნული უსაფრთხოების განმტკიცების მნიშვნელოვან ინსტრუმენტს. ტრადიციულ უსაფრთხოების მოდელთან შედარებით, იგი ხელს უწყობს ეკონომიკური მდგრადობის ზრდას, კერძო სექტორის ჩართულობას, უსაფრთხოების არამატერიალური მექანიზმების გაძლიერებას და გრძელვადიანი სტაბილურობის უზრუნველყოფას.

სიუზან სტრეინჯის „სტრუქტურული ძალაუფლების“ (structural power) კონცეფციის მიხედვით, საერთაშორისო სისტემაში მნიშვნელოვანი გავლენა აქვთ იმ სახელმწიფოებს,

რომლებიც აკონტროლებენ ფინანსურ, სავაჭრო და საწარმოო სტრუქტურებს. შესაბამისად, ეკონომიკური განვითარება მხოლოდ განვითარების მიზანი არ არის — იგი ეროვნული უსაფრთხოების ერთ-ერთ ფუნდამენტურ საფუძველს წარმოადგენს.

დასკვნა

კვლევამ შეისწავლა გეოეკონომიკური ფაქტორების გავლენა საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფაზე გეოპოლიტიკური ფრაგმენტაციის პირობებში. შედეგები აჩვენებს, რომ თანამედროვე გარემოში უსაფრთხოება აღარ შემოიფარგლება მხოლოდ სამხედრო სფეროთი და ეკონომიკური მდგრადობა მისი ერთ-ერთი ძირითადი კომპონენტი გახდა.

გეოეკონომიკა წარმოადგენს სახელმწიფოს არა მხოლოდ ეკონომიკური განვითარების, არამედ საერთაშორისო გავლენისა და სტრატეგიული მდგრადობის ინსტრუმენტს. ეკონომიკური რესურსები, ინფრასტრუქტურა, ტექნოლოგიები, სავაჭრო ქსელები და ადამიანური კაპიტალი ქმნის თანამედროვე უსაფრთხოების საფუძველს, რასაც ადასტურებს საერთაშორისო პოლიტეკონომიის წამყვანი თეორიებიც.

საქართველოს შემთხვევაში, გეოგრაფიული მდებარეობა და „შუა დერეფნის“ (Middle Corridor) განვითარება მნიშვნელოვან გეოეკონომიკურ უპირატესობას წარმოადგენს. სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის, შავი ზღვის პორტების, ენერგეტიკული და ციფრული კავშირების გაძლიერება ზრდის ქვეყნის საერთაშორისო როლს.

ამასთან, საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფა მოითხოვს არა მხოლოდ სატრანზიტო ფუნქციის განვითარებას, არამედ ეკონომიკის დივერსიფიკაციას, ინოვაციების მხარდაჭერას, გლობალურ ღირებულებათა ჯაჭვებში ინტეგრაციასა და უცხოური ინვესტიციების მოზიდვას.

მნიშვნელოვანი ფაქტორია ინსტიტუციური გაძლიერება და ადამიანური კაპიტალის განვითარება. ეფექტიანი სახელმწიფო მმართველობა, სტაბილური საინვესტიციო გარემო და განათლების სისტემის გაუმჯობესება ხელს უწყობს როგორც ეკონომიკურ ზრდას, ისე ეროვნული უსაფრთხოების განმტკიცებას.

საბოლოოდ, კვლევა ადასტურებს, რომ გეოპოლიტიკური ცვლილებების პირობებში საქართველოს უსაფრთხოება მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული გეოეკონომიკური შესაძლებლობების ეფექტიან გამოყენებაზე. ეკონომიკური მდგრადობა, ინფრასტრუქტურული განვითარება, საერთაშორისო ინტეგრაცია და პარტნიორობების დივერსიფიკაცია წარმოადგენს ქვეყნის გრძელვადიანი უსაფრთხოების მნიშვნელოვან საფუძველს.

References

- Babich, Y., Keshelava, D., & Mzhavanadze, G. (2020, March 17). *What matters is who you produce with, not who your trading partner is: An analysis of Georgia's integration into global and regional value chains*. ISET Economist.
- Bedianashvili, G. (2023). Macrosystemic challenges of uncertainty under the conditions of confrontational globalization. *Bulletin of the Georgian National Academy of Sciences*, 17(2), 174–179.

- Bedianashvili, G., Kokhreidze, G., & Mikeladze, N. (2024). Economic policy of global sustainable competitiveness and economic security: A macro perspective. In *Proceedings of the VI National Scientific Conference: Transformation of the World Order and Economic Security: Main Challenges and Opportunities for Georgia* (pp. 53–54). Akaki Tsereteli State University.
- Chopra, S., & Meindl, P. (2019). *Supply chain management: Strategy, planning, and operation* (7th ed.). Pearson.
- Christopher, M. (2016). *Logistics & supply chain management* (5th ed.). Pearson.
- Fernandez de Cordoba, S., Elamin, N. E. A., & Marx, A. (2021, August 23). *Minding the gap to foster better trade for sustainable development*. United Nations Conference on Trade and Development. <https://unctad.org/news/minding-gap-foster-better-trade-sustainable-development>
- Friedman, T. L. (2005). *The world is flat: A brief history of the twenty-first century*. Farrar, Straus and Giroux.
- Gereffi, G. (1994). The organization of buyer-driven global commodity chains: How U.S. retailers shape overseas production networks. In G. Gereffi & M. Korzeniewicz (Eds.), *Commodity chains and global capitalism* (pp. 95–122). Praeger.
- Gereffi, G., Humphrey, J., & Sturgeon, T. J. (2005). The governance of global value chains. *Review of International Political Economy*, 12(1), 78–104. <https://doi.org/10.1080/09692290500049805>
- Gilpin, R. (2001). *Global political economy: Understanding the international economic order*. Princeton University Press.
- Glushchenko, V. V. (2015). Geoeconomic factor of ensuring national security of the state. *National Security*, 5(40). <https://doi.org/10.7256/2073-8560.2015.5.16427>
- International Monetary Fund. (2024). *World Economic Outlook: Steady but Slow – Resilience amid Divergence*. IMF.
- Karchava, L., Nanuashvili, I., Zoidze, G., & Veshapidze, S. (2025). Georgia's strategic role in Eurasian transport and digital logistics transformation. *The New Economist*, 20(2), 40–53.
- Kharaishvili, E. (2025). The new reality of agri-food industry functioning under conditions of geoeconomic fragmentation. In *Proceedings of the X International Scientific Conference: Challenges of Globalization in Economics and Business* (pp. 341–349). Tbilisi State University.
- Lambert, D. M., Cooper, M. C., & Pagh, J. D. (1998). Supply chain management: Implementation issues and research opportunities. *The International Journal of Logistics Management*, 9(2), 1–20. <https://doi.org/10.1108/09574099810805807>
- Mentzer, J. T., DeWitt, W., Keebler, J. S., Min, S., Nix, N. W., Smith, C. D., & Zacharia, Z. G. (2001). Defining supply chain management. *Journal of Business Logistics*, 22(2), 1–25. <https://doi.org/10.1002/j.2158-1592.2001.tb00001.x>
- Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. PublicAffairs.
- Othinashvili, R. (2025). *Business security* (2nd rev. & expanded ed.). Technical University Publishing House.
- Othinashvili, R., & Kuprashvili, M. (2025). Business security in the country's national security system. *Proceedings of the Georgian Technical University*, 3(537), 43–51.
- Othinashvili, R., & Othinashvili, T. (2021). Important aspects of Georgia's rapid economic growth. *Science and Technologies*, 1(735), 20–28.

- Othinashvili, R., Elisabedashvili, A., & Bedinashvili, V. (2023). Fundamentals of systemic management of business security. *Economics*, 105(8–10), 157–168. <https://doi.org/10.36962/ECS105/8-10/2023-168>
- Othinashvili, R., Elisabedashvili, A., & Bedinashvili, V. (2023). Important aspects of forming a secure business environment. In *Proceedings of the VII International Scientific Conference "Globalization and Modern Challenges of Business"* (pp. 271–275). Georgian Technical University.
- Otinashvili, R., Veshapidze, S., Oboladze, B., & Otinashvili, T. (2026). Economic security of Georgia in the context of global challenges. *Innovative Economics and Management*, 13(1), 137–144.
- Papava, V. (2001). *Sakartvelos saertashoriso ekonomikuri punktisia [Georgia's international economic function]*. *Social Economy*, (5). (in Georgian).
- Papava, V. (2017). *One Belt One Road Initiative and Georgia* (Expert Opinion No. 93). Georgian Foundation for Strategic and International Studies.
- Papava, V. (2019). *Sakartvelos geoekonomikuri punktisia da satranzito potentsiali [Georgia's geoeconomic function and transit potential]*. *Journal of Economics and Business*, (3). (in Georgian).
- Papava, V. (2021). On pseudo de-globalization, Silk Road of global value chains and role of Georgia. *Eurasia Review*.
- Papava, V. (2022a). Moving from hyper-globalization. *Eurasia Review*.
- Papava, V. (2022b). On illegal globalization, or can globalization ever end? *Eurasia Review*.
- Papava, V. (2022c). On sanctionomics and the externalities of economic sanctions. *Bulletin of the Georgian National Academy of Sciences*, 16(2), 142–149.
- Papava, V. (2022d). Pandemic, war and economic sanctions: From turbulent to confrontational globalization. *Eurasia Review*.
- Papava, V. (2023). *The Pandemic, the Russia–Ukraine War, and the Economic Threats Associated with Them* (in Georgian). Proceedings of the Paata Gugushvili Institute of Economics of Tbilisi State University, No. 14, 36–56.
- Papava, V. (2023a). Illegal globalization is Russia's main "ally" against the West. *Eurasia Review*.
- Papava, V. (2025). *Transport corridors of Central Asia: Facing the challenges of confrontational globalization*. Georgian Foundation for Strategic and International Studies & Estonian School of Diplomacy.
- Papava, V., & Bedianashvili, G. (2024). Social and economic resilience in conditions of confrontational globalization and uncertainty. *Bulletin of the Georgian National Academy of Sciences*, 18(3), 174–180.
- Papava, V., & Tokmazishvili, M. (2008). Pipeline harmonization instead of alternative pipelines: Why the pipeline "Cold War" needs to end. *Azerbaijan in the World*, 1(10).
- Pavliashvili, S., Garakanidze, Z., & Mirzayev, B. (2024). *Geoekonomika srednego koridora [Geoeconomics of the Middle Corridor]*. NIU "TIHIMSKh".
- Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. Free Press.
- Porter, M. E. (1990). *The competitive advantage of nations*. Free Press.

- Strange, S. (1996). *The retreat of the state: The diffusion of power in the world economy*. Cambridge University Press.
- United Nations Conference on Trade and Development. (2020, September 8). *Post-pandemic plea for sustainable value chains*. <https://unctad.org/news/post-pandemic-plea-sustainable-value-chains>
- United Nations Conference on Trade and Development. (2020, September 10). *Minding the gap to foster better trade for sustainable development*. <https://unctad.org/news/minding-gap-foster-better-trade-sustainable-development>
- United Nations Conference on Trade and Development. (2023). *Review of maritime transport 2023*. United Nations.
- United Nations Conference on Trade and Development. (2020, May 27). *Post-pandemic plea for sustainable value chains*. United Nations. <https://unctad.org/news/post-pandemic-plea-sustainable-value-chains>
- United Nations Conference on Trade and Development. (2023). *Review of Maritime Transport 2023*. United Nations. <https://unctad.org/publication/review-maritime-transport-2023>
- United Nations Conference on Trade and Development. (2023). *Trade and Environment Review 2023: Inclusive green trade in the era of climate change*. United Nations. <https://unctad.org/publication/trade-and-environment-review-2023>
- Veshapidze, S. (2023). *Modern priorities of ensuring foreign economic security of Georgia*.
- Veshapidze, S. (2025). *Georgia's geo-economic integration into global trade networks*.
- Veshapidze, S., & Karchava, L. (2022). Contradictions of globalization under the COVID-19 pandemic. *Bulletin of the Georgian National Academy of Sciences*, 16(4), 152–157.
- White House. (2023). *Memorandum of understanding on the principles of an India–Middle East–Europe Economic Corridor*.
- World Bank. (2018). *Global Trade: Slowdown, Factors, and Policies* (Research & Policy Brief No. 12). Washington, DC: World Bank.
- World Bank. (2020). *South Caucasus and Central Asia: Belt and Road Initiative, Azerbaijan country case study*.
- World Bank. (2023a). *Middle Corridor through Central Asia, Caucasus can boost trade, connectivity and supply chain resilience, says new report*.
- World Bank. (2023b). *Middle trade and transport corridor: Policies and investments to triple freight volumes and halve travel time by 2030*.
- Zeihan, P. (2022). *The end of the world is just the beginning: Mapping the collapse of globalization*. Harper Business.
- Zoidze, G., Otinashvili, R., & Veshapidze, S. (2025). The power of information: How business intelligence shapes a company's economic sustainability. *Three Seas Economic Journal*, 6(2), 1–8.

The Role of Geoeconomic Factors in Ensuring Georgia's National Security

Shota Veshapidze

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

shota.veshapidze@tsu.ge

Ramaz Otinashvili

Doctor of Economic Sciences, Professor

Georgian Technical University

r.otinashvili@gtu.ge

Summary

The present study examines the role of geoeconomic factors in ensuring Georgia's national security under conditions of geopolitical fragmentation, where the global economic system is characterized by the reconfiguration of supply chains, the strengthening of regional economic blocs, and intensified economic competition. The aim of the research is to analyze how geoeconomics can function as a strategic instrument for a small state in strengthening national resilience and systemic security. The study employs systemic, comparative, and institutional analysis methods, as well as geoeconomic and strategic approaches, which make it possible to assess the interconnection between economic processes and geopolitical transformations. The theoretical framework is based on classical authors of international political economy who emphasize the growing importance of economic power in international relations. The research findings indicate that Georgia's geoeconomic position as a transit space connecting Europe and Asia creates significant strategic opportunities. Particularly noteworthy are the country's participation in the "Middle Corridor," the development of Black Sea ports, and the integration of transport infrastructure into global logistics networks. At the same time, improving the investment environment, diversifying the economy, and developing human capital are considered key mechanisms for strengthening national security. The study concludes that under conditions of geopolitical fragmentation, economic security and geoeconomic policy constitute an integral component of Georgia's national security system. Economic growth, integration into international value chains, and infrastructural development form the foundation of state resilience and reduce vulnerability to external shocks. Thus, geoeconomics is regarded as a central element of the security strategy model of a modern small state.

Keywords: Geoeconomics; National Security; Georgia; Geopolitical Fragmentation; Middle Corridor; Global Value Chains.